„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплат и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 27. У Новоме Саду у среду 20. фебруара (3. марта) 1880. ГОДИНА XV.

РУСИЈА И ПОЉАЦИ.

Кроз густ и црн облак, који се данас на жалост Славена над престоницом Русије надвио, севнула је једна муња наде, и то — из Варшаве. Листови донесоше адресу Пољака рускоме цару, спремљену за његову 25-годишњу прославу ступања на престо. Адресу смо саобштили у јучерањем листу. Истина, депутација предвођена од грофа Замојског и маркиза Сигмунда Вјелопољског, сина познатог русофилског пољског државника Вјелопољског, још незначи народ пољски — али кад се у обзир узме владање пољског народа у Русији за време руско-турског рата, као и то, да су Пољаци и ван Русије, где су били одрешенији руку, са симпатијама својима били на страни јужно-источни Славена, који се борише за своју слободу и самосталност, то је сва прилика, да су Пољаци од год. 1863. овамо на друге, славенству у обште, Русији особено погодније мисли дошли, и да почињу од споразума са Русијом и руским народом очекивати бољу будућност своју, те с те стране можемо и ми очекивати, да ће глас депутације варшавске, и ако формално није излив пољског народа, у овоме народу ипак одзива наћи, нарочито ако исти глас у Петрограду, код цара и руског народа одзива нађе.

Већ је европска преса приметила, да је садржину адресе морала прегледати цензура варшавска, и да је значајно, да је у њој оставила израз: „народни развитак“, из чега се изводи, да и руски цар пристаје на ону меру уступака пољском народу, која би јим народни развитак зајамчити и осигурати могла.

Ми смо још год. 1863. за време пољског устанка у „Срб. Дневнику“ а и по томе, и у овоме листу сваком даном приликом били за измирење пољског са руским народом, јер смо у том измирењу сматрали јамство како за будућност, тако и слободан развитак оба народа, а посредно и јужно-источни Славена, од чега би и на друге Славене морално и културно одсјај пао. Тешко је предсказати: којим ће путем Славенство позив свој у историји и на пољу људске културе извршити — јер без таког позива тако млогобројно племе неможе бити. Да ли питање тако стоји, као што га је Пушкин ставио: „Славјанскије л' ручи сољут сја в руском морје, оно л' изјакнет — вот вопрос!“ или ће федерација у обште, а нарочито међу онима народима, код који би се она на природни племенски основ наслањала, светској и славенској слободи и култури прикладнија форма и „формула“ бити — то је данас тешко пресудити, и ми би „Московским Вједомостима“, и њином стегоноши (стегоноши у оба смисла) довикнули: да ипак толико стоји: да је то питање не силе, него културе; силом хтети прејудицирати овакој или онакој „форми“ будућности, значило би за славенство обе форме будућности опасности изложити. Не сила, па ма и већа од римске била, него идеја, мисао слободом озарена, преображава народе.

Држимо, да је и Русија у последње време имала прилике измерити и своју снагу и своје пријатеље и — непријатеље. У најзгоднијим по њу констелацијама у почетку руско-турског рата остаде напоследку тако рећи усамљена, и мораде велики део крвави стечевина своји напустити, и допустити, да се отвори „бреша“ на Балкан. Што је Русија толико попустити морала, томе је очевидно узрок тај: што у Пољској има своју Ахилову пету. Пољска је не само стратегијска него и дипломатска рана њена. У међународној политици ми нисмо пријатељи „механизма“, који под насловом или видом „равнотеже“, међународне савезе склапа, и један народ на други дижући, слободу свију парализује; али како ствари стоје, и какав су правац узеле, и како је вековима посведочена истина, да је немачки народ, који другог излазка нема него на исток, природни непријатељ Славена, то држимо, да је савез међу Французком и Русијом супрот сили и обести Немачке најприроднији и најкориснији савез. Међу Французком, па и републиканском, и Русијом, па и абсолутистичном, не би толико државна форма и система била камен спотицању, колико је то увек била и битиће — незадовољена Пољска. Симпатије су француског народа Пољској традиционе, с колена на колена наслеђене, па била Француска монархична, била републиканска, било да је то из религије, или из политике. Карлу X. шкодиле су у народу и руске симпатије. Но на основу задовољења Пољске могућан је, вероватан, и — поуздан савез француско-руски. Иначе ће Русија принуђена бити склапати савезе, само њој у последњој линији опасне и штетне, као што се сад беодано показао савез са Немачком, са — Бизмарком.

Ми би желили и радовали се: да искуство и пољског народа и Русије пронађе меру, којом би се, и основу, на којој би се без међусобног уштрба, а на обојих корист, обоје погодити могли.

То би био јубилеј не само царев, него и — Славенства, које би из срца и душе ускликнуло: „Сеј ден јегоже сотвори господ!“ То би обрадовало не само Славене, него и остали иоле слободоумни свет, изузимајући оне, какви у свију народа има, који у раздору међу народима, шта више у једном истом па и самом свом народу траже и сматрају постоље своје сујете, или полугу своје себичности.

Слободоумни, демократски чески „Народни Листи“ завршују чланак свој у свом 50. бр. од 16. (28.) фебр. под насловом: „адреса пољска к царови“ са речима:

„Сад је на цару, да посведочи праву моралну величину и да с очинском љубави пригрли срцу своме члана славенске породице, који му пружа руку мира!“

Ми на то из дубљине срца и душе кличемо: „Амин — да Бог да:“ =

ДОГАЂАЈ У ПОЛИМЉУ.

Тамо, где је наша монархија отишла, да стражу чува на балканском полуотоку, тамо у Полимљу пукла је пушка. Истина, имаде већ неколико недеља, откад је та пушка планула, али је тек сада, сигурно због даљине, свога одјека овамо дала. Ми смо у овом листу први споменули тај сукоб, што се између неке усташке чете и аустро-угарске посаде не далеко од Плевља догодио и да је услед тог сукоба генерална команда у Сарајеву учинила све војничке припреме, како би даље распламћивање устанка угушити могла. Аустро-Угарски листови, који мање више у неком додиру са меродавним круговима стоје, нису тада ту нашу вест нашли за добро да прибележе. Види се, да су се ломили, незнајући, шта ће и како ће са тим најновијим случајем у земљи, коју су они својим поседнућем усрећили.

Сигурно им је зазорно било у први мах признати, да поседнуте покрајине све до сада никако још умирене нису. То се на политичном меродавном месту немило осећало, и због тога се хтела читава ствар у тајности да закопа, да глас од пушке у Полимљу без даљег одјека тамо и умукне. Отуда је то, да се игноровале приватне вести, а званично се ништа није народима јављати хтело о том случају код Плевља. Тек у последње време као да су се у меродавним круговима предомислили и нечем другом досетили, те нађоше за вредно, да читаву ту ствар на јавност даду и тиме широко поље новинарској расправи отворе.

И збиља, листови су аустро-угарски и узели у расправу читаву ту ствар, па као из једног грла назиру у оном случају, што се код Плевља догодио, почетак даљих сукоба са усташким четама. Ти листови данас приповедају свету, како никакво чудо није, што Аустро-Угарска за овако кратко време није мира и поретка увела у покрајинама, које су за читаве векове запуштене биле, где је било тркалиште сваковрсних страсти и где су правда и неправда често своја седишта измењивала. У тој земљи, по истим листовима, није чудо дакле, што се сваког пролећа, чим се хоће „гора листом да заодене“, појављују хајдучке чете, које мир и поредак у несигурност доводе. У овом случају пак, напоменути листови иду још и даље, па наговештују слутњу, да то четовање неће бити обичне нарави, него да се ту можда имаде посла с планом, који је у напред и из далека удешен против положаја ове монархије на балканском полуотоку. Веле, да је можда ова пушка у Полимљу само нешто пре времена омакла се и тако осветлила ситуацију, у којој се Аустро-Угарска налази.

У том наговештају иде се за један корак напред, па се одма још и то наговештава, који су ти непријатељи, што кују из потаје планове и хоће овој монархији и њезином положају на истоку ногу да подметну. Ту се у првом реду тужи на мухамедански живаљ и на турске власти, које подржавају и потајно подхрањују непријатељски дух мухамедовски против ове државе. Наравно, тим окривљавањем турских органа долази се одма и до тог увиђења, како је априлска конвенција штетна по ову монархију, како скучава делатност аустро-угарске војске, те не може једним хитцем да уништи те усташке чете, него се мора најпре у споразум са турским властима да стави, и тако место да положај ове монархије на балканском полуотоку буде чврст бедем, то поседнуто земљиште хоће да се изврсне у тркалиште за изазивања дивљачких чета, за сплеткарења војничка и дипломатска од стране турске.

Но аустро-угарски полузванични листови не задовољавају се тим успехом, што су ето сретно доказали, како се ваља из окупације преко априлске конвенције у анексију прескочити, него иду даље, па кажу, како те усташке чете, које се за пролеће спремају, могу бити подстакнуте не само од мухамеданског живља, него и од народњака, који „проповедају самоуправу и верују у рубље“, као што се бечка „Преса“ изволела изразити. Ту се наравно, кад се већ до те тачке доспе, Црна Гора и Србија никако на миру немогу оставити. Пламен пушке код Плевља потсећа Аустро-Мађаре, да су они управ за то отишли у Босну, па чак се и Новог-Пазара машили, што су хтели „у срце да згоде“ балканско Српство, да трајно развале кнежевине једно од другога. При том сећању „Пестер-Лојду“ крв у лице удара, па се љути, што Аустро-Угарска опрезније поступа напрема Србији и Црној Гори, него ли Бисмарк напрема Француској и Русији. Боји се речено мађарско гласило, да акција ове монархије на истоку не заборави на своју цел, те да јој не остане само штета, која ће се сваког пролећа обнављати и умножавати.

Из свега досад наведеног излази, да се у овој монархији код меродавника крупне мисли по памети врзу. Радо би се хтео догађај у Полимљу, који је по себи и по посљедицама својим незнатан, да употреби као повод за даљу акцију на истоку. Историја нам показује, да су тако вазда радили освајачи. Ако се под притиском појавио у Азији устанак против енглеског или руског господства, то је таки устанак послужио као повод, да се власт освајачка даље прошири. Тим природним нагоном као да хоће и ова наша монархија да пође. У земљи, где се од векова хајдуковало, није чудо, ако плане по која хајдучка пушка. Но глас од те пушке преноси се ово сада и сувише ревносно на све стране, те се навалично натурује мисао, да имамо посла са планом, који је у напред промишљен и коме се тиме хоће само у јавном мњењу ове монархије пута да прокрчи.

Ти умишљаји падају у доба, када је у Европи на све стране узрујано, када је нагомилано горива за општи светски пламен. При таким приликама може праска од пушака, која би у Полимљу имала да огласи утврђење положаја ове наше монархије на истоку, та праска може да у топовској грмљавини одјека нађе по читавом свету. Но можда они, који толико мамузом и сабљом тресу, помишљају и на тај случај и на таке крваве прилике. Видићемо!

Политички преглед.

Догађаји у новопазарском пашалуку у велике занимају Аустро-угарску журналистику и официјозуси труде се, да им даду безазлен вид и сведу на што нижи ступањ. Из Сарајева се јавља, да су и ђенерална команда у Сарајеву и бригадна у Плевљу одавно знале, да се у новопазарском пашалуку купе хајдучке чете. С тога се војене власти спреме, да дочекају сваки могући догађај. По заповести бригадног заповедништва у Плевљу крстариле су страже по свој околини плеваљској. У том стражарењу наиђе 6. сатнија 44. пешачке пуковније, која је стражарила друмом, што води из Плевља у Одиловић, на хајдучку чету, у којој је могло бити 50 до 70 друга. Ту се међу војницима и хајдуцима заподене бој из пушака. Као што се зна, то је било 5. фебруара. Ухваћено је 4 хајдука и 4 су погинула, а вели се, да је рањено њих 10 до 15 људи. Хајдуци се повуку према црногорској граници, војници су их донекле гонили и 6. ист. мес. вратили се у Плевље. Фмл. Кениг, који је ту скоро прегледао посаде у Полимљу, и ђм. Килић издали су после тога нужне заповести, како би се осигурао положај Аустро-угарске војске. О свим тим догађајима да богме да званичне вести ћуте.

Русија и Руси данас су тако рећи једини предмет опште дискусије. Нарочито се много пише и расправља о најновијим **мерама против нихилиста**. Стара „Преса“ пита: „Зар у Русији још не виде, камо тај пут води? Нихилизам оборити, јест дужност, неотклоњива и света дужност владе. Но она може ту пагубу само тако успешно савладати, ако нихилизам у ништа потисне, из кога је поникао. И она то ништа, које је све, чини све већим и снажнијим, што више снаге троши на једнострано уништење истог. Да је оног часа, кад је ђенерао Лорис-Меликов именован за управног самодржца Русије, проглашен устав, којим се руском народу осигурава државни живот, основан на праву, слободи и закону, онда би ђенерао Лорис-Меликов требао врло мало времена, да своју тешку задаћу изврши. Онда би место њега руски народ преузео борбу с нихилизмом и без престанка и отезања брзо је довршио. Али извршни одбор са неодговорним шефом и ништа више?! Тим се само шири нов страх по земљи, тим се стварају нови милијуни незадовољника и тајних присталаца нихилизма, тим се само револуцијонарном одбору даје нов кобан материјао у руке.“

Из **Петрограда** проносе се свакојаки гласови о нихилистичким бауцима. Тако „Берл. Тгблт“ јавља, да су на Литанајском проспекту ухватили кола, у којима су нашли шест прскавих ђулади; међу обитаоцима „дворца“ нашло се четрдесет особа, које нису имале путних исправа; петроградјани се боје, да револуцијонари не разруше гасометар, од куда се цела варош осветљава, и водовод, из ког цео Петроград црпе воду. „Берз. Курир“ јавио је, да је покушан атентат и на бугарског кнеза. На паришкој берзи пронео се 14. о. м. глас о неким новим атентатима у Петрограду и палежима по целој Русији. Од свега тога није ништа истина. Ради свих тих и других лажних гласова нашао се петроградски презбиро побуђен да пусти у свет ову изјаву: „Ни један члан царске породице није променио стан. Сви станују, где су и пре атентата. Само су на одајама принца Александра Хесенског изменута окна на прозорима, јер су при експлозији попуцала. Цар је тек сутра дан после атентата царици саопштио страшни догађај. Нико из двора није ухапшен. Ни једног војничког часника није нестало. Прскаву материју, што је употребљена за експлозију, јамачно је мало по мало доносио онај столар, који је од септембра у двору радио, а после атентата нестало га. Мисли се, да је то био технолог, а не столар. Пре но што је лагум потпалио, уклонио је своје другове. Сумња се мање више и на она друга два столара, што су ухапшена. Хапшења у маси није било. Као да је посведочено, да су с атентатом у свези нихилистичке вође из Париза и Женеве.“

О превратној странци у Русији читамо ово у допису „Пол. Кор.“ из Петрограда: Цела велика превратна странка у Русији дели се на два огранка, који су један од другог прилично одељени, на нихилистички и револуцијонарски. Тежње прве фракције најбоље су осветљене прокламацијом, којом је народу обећано, да ће „сва штампаћа слова прелити у танад,“ којима ће пуцати на пристаоце данашњег државног поретка. Тако што није ни паришка комуна рекла. Револуцијонарна фракција на против гаји извесне политичке, ма да врло тамне тежње. Она тежи, то најбоље показује њен проглас, издан после московског атентата, да терорисмом присили цара, да захвали и сазове законодавну скупштину.

Француска влада одлучила је, да **Хартмана**

изда руској полицији. О догађајима, који су тој одлуци претходили, јавља се ово: Хапшеник је признао, да је збиља он Хартман. Руско посланство уверавало је, да има непобитних доказа, да је Хартман крив. И кнез Орлов врло је категорично ступио у тој ствари пред француску владу. Предавши Фресинету својеручно писмена, која је из Петрограда добио, рече: Он не зна, како ће његова влада примити то, што Француска не ће да изда Хартмана; али што се њега самог тиче, он мора изјавити, да му никако не би могло подносити, да свог суврена и даље заступа код владе, која с атентатором на личност цареву друкче поступа, него ли с простим убицом. Фресине озбиљно прихвати те речи и одговори, да француска република не ће ни једну своју међународну дужност сметути с ума и да ће питање, које има више страна, стварно и правично са најстрожијом савесношћу испитати. Од ото доба догодила се велика промена у меродавним круговима. Јавно мишљење приуготовљено је за ту одлуку, нарочито су „Там“ и „Журнал де Деба“ узели одлучан положај у начеоној страни питања. Кад се само поговарало, да ће се Хартман издати, цела је радикална преса повикала. Инфамија, вечита срамота, обешчашћење републике, — тако се писало у „Лантерни“ и другим радикалним листовима „Репиблик Франсес“ и „Птит Репибл. фран.“ пису се о том још ни једном речи изразили.

Нису само Немци, који су се упустили у **новинарски рат с Русијом**, у Енглеза никад није оскудевала ратоборност против Руса. Поводом немачко-руског новинарског рата конзервативни „Стендерд“ пише: „Ма се како сматрало утврђење руске западне границе, ствар никако није за смех. Била утврђења само умишљена, била нешкодљива, доста је озбиљан тон, којим се о том у Берлину говори. Увиђавни посматрачи мисле, да остаје само још то питање, у ком ће правцу Немачка прво ударити. Русија још није готова за рат са силом, као што је Немачка. Ни Француска није. Али Француска је без сумње она од обе две, која је спремнија. Слабији се обично упушта у погодбу. Осим тога Русија је проиграла симпатије Јевропе, а Француска их још ужива. За Француску је садашњи земљевид вапијућа неправда. Французи не само да пису добили, што су као своје право тражили, него су на против изгубили један део од оног, што је било њино. Они нису довољно равнодушни за каштигу, која тако често спалази оне, који своју судбину хоће преко мере да поправе. Незадовољство Русије показује се у непрестаној тужби на берлински уговор и у мржњи на Аустро-Угарску, а тој мржњи ни на који начин нема другог узрока, него тај, што је та монархија извршила једну стипулацију тог уговора. Незадовољство обеју тих сила може се излечити само заједничким нападајем на Немачку. То осећа цео свет и кнез Бисмарк сме то да изрече у својим органима. Дође ли дакле до рата, то би победа Француске значила и победу Русије, а на сваки начин и разрушење Аустро-Угарске. Политици енглески ваљаће да расуде, хоће ли тој земљи хасити, да Француску и Русију гледе као победитељке на рачун обеју средсредњих држава јевропских.

„Нордд. Алг. Цјтг,“ полемишући с два немачка листа, поново наглашује мирољубиву политику Немачке и вели: „Панславенске тежње ако победе, то значи, да се укида Аустро-Угарска монархија. Да немачкој политици иде у прилог, да против тог устане, то је политика државног канцелара, коју цела Немачка одобрава. Поштовање племенитог и мирољубивог цара Александра још не условљује, да човек све руске државнике сматра за пријатеље Немачкој.“

Са угарског сабора.

(**I. В. Будим-Пешта** 28 фебруара. (Буџетна расправа на угар. сабору. На гласање о питању поверења садашњем кабинету. Реформа администрације и уједињена опозиција.) Данас је већ осми дан, како на угарском сабору траје генерална дебата о овогодишњем буџету. У претпрошлом свом допису, дошао сам до дебате инклузиве од уторника. Као што сам већ до сада напоменуо, и као што се по свим предзнацима видети могло, дебата се збиља отегнула на широко и на дугачко. Разуме се, да је сад већ при расправама саборска дворана много пунија, но иначе. Од српских народносних посланика овде су: Хаџић, Сабовљевић и Максимовић. Не знам још са свим поуздано, да ли ће који у дебати учествовати, али ће сва тројица учествовати при гласању, — разуме се за буџе, а за неповерење Тиси. Са свим је оправдано, а заслужује и признања, да су се и наши посланици амо потрудили и по зимњој непогоди да при предстојећем гласању даду израза својем уверењу, — све ако се баш садањи предмет дебате и не тиче из близа нашега народа.

За 8. дана дебата још није довршена. Тешко, ако се не протегне и кроз сву идућу недељу. Питање је дакле, за што да се дебатује тако дуго времена, нарочито још у садањим приликама, када се већ од прилике зна, да ће влада победити? То је с тога, што се обично у буџетним расправама много говори, умеснога и неумеснога, а после још и из разлога, што је сједињена опозиција излагањем програма јој, дала прилике посланицима владине странке, да у повећем броју, већем но што се могло мислити, у дебати учествују и бране владу. Позната је ствар, да је критиковати лакше, него ли стварати, или нешто позитивно излагати. Осим свега тога, познато нам је, да се овде сад баш води најжешћа страначка борба, у парламенту, и ван њега. Опозиција је већ изодавна ишчекивала згоду о буџетној дебати, да удара на Тису. Она очевидно за тим иде, да га обори, како се у буџету огледа слика васколике спољне и унутрашње политике, то је онда са свим природна ствар, да се дебата не прве само о буџетским бројевима, но се прелази са критиковањем свака струка јавнога рада у држави. При свем томе могло би се са свим оправдано рећи, да је садашња дебата свашта пре, само не дебата о угарским финансијама. Но томе се није чудити. На прсте би могли избројати све стручњаке у том погледу у целом сабору. До сад су се тога поља строго држали само Лукач и Сел. У место излагања финансијалнога стања државе, и начина, како да се исте поправе и у ред доведу, развило се у велико питање о реформи администрације, што га је први подстакао Гринвалд. Осим тога, поједини говорници још се подуже забављају са стањем и приликама појединих странака, у којим се приликама онда редовно напада на ову или ону личност. До сад је владина странка највише јуришали на грофа Апоњија, сви опет опозиционари на Тису. Без сумње, да се та садања борба врло живо прати у земљи, а нарочито у Бечу. У цислитавској штампи избија на површину пажња, која се онде поклања грофу Апоњију. Веле онде за њ, да би му се евентуална владавина могла много боље у склад довести са тамошњом владом, но ова садања. Апоњи је конзервативнији од Тисе, — а то би годило онима у Бечу. Саопштајима у том погледу произвела је „нова слоб. преса“ овде не малу узбуђеност. Шта више, споменуто је о том и у сабору. Посланик Иванка (из владине странке), споменув ту околност, хтео је наравно тиме да грофа Апоњију Мађарима претстави, ко човека, који више нагиње Бечу, него ли Тиса. Био какав му драго исход садање дебате, толико стоји, да се у бечким највишим круговима не мисли о нужди, да већ сада Тиса одступи. За прошлих 5 година, Тиса је све радио и урадио по жељи, а и на задовољство бечких кругова. Нарочито је суделовао у спроведби окупације, — омиљене идеје у Бечу. Садањи министар-председник задобио је с тога у великој мери оне у Бечу, ако и јесте у својој земљи постао у великој мери непопуларан. За сад дакле још нема узрока, да се одступа од строгих прописа парламентаризма, у погледу промене министарства. Тиса је и у садашњој седници по ново изјавио, да ће само онда отступити, кад уза се не буде имао већине у сабору. Са резултатом тог парламентарног принципа моћи ће бити задовољан мађарски премијер-министар, кад у садањој дебати дође до гласања. О том сад већ не може ни сумње бити. Друго је питање, какве ће назоре у будуће имати бечки кругови о влади, толи у земљи непопуларној, која се још осим свега тога окривљује неспособношћу, виновништвом корупције итд. Опозиција својим садашњим деловањем иде на сваки начин путем, којим морају ударити све странке, ако имају аспирација за државном владавином. И без сваке сумње, и иза ове дебате, порасти ће јој углед и овде у земљи а и у Бечу. Све је то на сваки начин добра квалификација за људе, који се осећају позваним, да временом преузму у своје руке државну крму. Да су за то многи из редова сједињене опозиције способни, о томе нико не сумња. Да се до министарских портфеља не долази лако, то је позната ствар. Отуд предборба опозиционих вођа при садањој буџетској дебати. И та борба није неоправдана. Тако се на послетку борио и садањи шеф мађарске владе.

Да се још са неколико речи дотакнем саме дебате за ова четири последња дана. За то доба говорило је свега двадесет посланика. Од владине странке знатнији су: Иванка, Јокаји, Прилески и Кауц, од опозиције: Бујановић и Хофман, од странке независности Е. Шимоњи, Етвеш и Ирањи. До сад су нам већ позната становишта и полазне тачке све те три странке у опште, а у овој прилици на по се. Од опозиционих говорника особито је произвео утиска данашњи говор Хофманов, у којем је изнео разлоге, за што ће гласати за неповерење садашњој влади, окривљујући је још осим тога, да је неспособна за оживотворење разних реформа. Исто је тако од великог утиска био и јучерашњи говор универс. проф. Кауца, у обрану буџета и владе, против нападаја опозиције. После Селовог говора то би био као најстручнији буџетски говор за ових последњих пет дана.

У понедељак долази прво на ред говор универс. профес. Силађија, коме ће главна идеја и предмет бити реформа администрације. Сви са великом пажњом ишчекују тај говор, за који се већ дуже времена спрема познати мађарски капацитет у тој струци. Велики утисак и ефекат не ће моћи изостати. Мислило се, да ће исти говорник још ове недеље доћи на ред, ал то није било због разликости у мњењима код посланика сједињене опозиције и оних ван странака, којима је Силађи изнео скицу својих назора о реформи администрације, што ће их у сабору изнети и бранити. Осим њега још ће у дебати учествовати проф. универ. Пулски, такође један од најважнијих чланова уједињене опозиције, који је познат као добар дебатер и полемичар. У изгледу је још и гроф Лоњаји. Иза њих ће после сљедовати још доста дуг низ говорника владине странке и тако ће упитна дебата трајати сигурно још целе идуће недеље.

— У питању о поверењу ил неповерењу садањој влади, нису на чисто, а још мање једних назора све опозиционе странке. Нарочито је разлика у назорима у том погледу између уједињене опозиције и странке независности. Гроф Апоњи поднео је предлог о неповерењу из разлога, који су сви базирани на темељу нагодбе од год. 1867. т. ј. гроф и странка му иду за реформама у институцијама, које све махом истичу из напоменуте нагодбе. Странка независности је непријатељ том постојећем поравнању. Она у свему полази са гледишта слободне и независне Мађарске. Са тих разлога она не пристаје уз предлог грофа Апоњија, онако, како га је он мотивовао. С тога је вођа крајње левице Е. Шимоњи у свом говору од среде, поднео сепаратан предлог, да се влади у опште изрече неповерење, без навода мотива, који су и иначе сваком познати. То је учинио зарад могућности да васколика опозиција узмогне у једном колу бити приликом гласања о неповерењу. Тако ће при гласању доћи прво на ред предлог грофа Апоњија, уз који ће гласати уједињена опозиција и посланици ван странака, а против њега владина странка и крајња левица. Тако ће остати тај предлог у мањини. Иза тога доћи ће на гласање предлог Е. Шимоњија, уз који ће онда гласати васколика опозиција. Још се незна како ће Хрвати гласати. Пре неки дан било је по новинама, да ће гласати против буџета, а у питању поверенице да ће се пасивно владати, — но то се није обистинило, као што се већ и предвидити могло. Можда Хрвати не уму да се користе својим садашњим положајем, јер им недостаје смелости за одважнији политички акат. То је отуда, јер мисле, да не ће бити ни какве разлике на боље између садање и ма које друге мађарске владе наспрам Хрватске. Толико стоји, да ће они знатно увећати већину владину, ако сви буду командовани на окупу, и ако уз владу остану.

— Као што сам и до сада већ напоменуо, уједињена опозиција изнела је на тапет реформу администрације. Опширно излагање о том предмету са гледишта исте странке би ће тек у седници од понедељника. Многи јој замерају, што је сад баш изашла на среду са тим питањем. То је на сваки начин било нужно за рад попуњења знатне празнине у излагању позитивнога програма, и у сабору, и пред јавношћу, а после и зарад принципијелног базиса, на којем би се извео спој уједињене опозиције и посланика ван странака. Ту назори још нису расчишћени. Неки су за наименовање жупанијских чиновника, а неки за доживотан слободан избор. Јуче је била у то име конференција уједињене опозиције и посланика ван странака, на којој је учествовало преко 70 посланика. У том погледу није постигнут још никакав резултат т. ј. реформа администрације за сад се још не може узети за начелан базис за спојидбу уједињене опозиције и посланика ван странака, — што ће пре а после ипак морати бити, ма да ће у тој прилици морати из странке, иступити барон Шимоњи са осталим муниципалистама. Питање је само, који ће назори надвладати: наименовање, или доживотан избор жупанијских чиновника. У том погледу даће нам највише разјашнења у садањим приликама идући говор проф. Силађија. С тога му се већ у напред приписује важност. Идемо да видимо.

Преговори о српској жељезници и трговини на српској народној скупштини.

(Наставак.)

Нови финансијски извори, неопходно потребни земљи, нису се могли тражити у промени царинске тарифе у кнежевини, са друге стране повишење царинске дражбине у монархији стављало је толике

ЛИСТАК.

ОБРАЗОВАЊЕ.

(Свршетак.)

„Допустите једно питање!“ примети госпа Шрајнер. „Зар доиста недају јавне школе доста образовања нашим ћерима из тих стања? Држава жртвује у томе погледу данас врло млого. Девојка учи у народносној и грађанској школи читати, писати и рачунати, учи најважније из повеснице и природних наука, она се учи познавати наше најважније песнике и ценити их. Зар то није доста?“

„Није!“ рече г. Вирцбургер живо па и устане. „Само више изображење усрећава и узвисује! Зар такве девојке да неуживају тога благослова само зато, што су сироте? Ми мислимо друкче и племенитије! И ако неможемо изкоренити на земљи невољу, можемо суровост и незнање!“

„Али то се чини све у школама —“

„Само више изображење усрећава“ — понови млада госпоја одушевљено. Зар због тога да неокупа једна девојка своју душу у таласима звукова изредногa Бетховена или Вагнера, што је сирота? Зар због тога да нема ни учешћа на оним благама, што су наши песници и мишљачи нагомилали? Зар би то право било?“

„Допустите да вам ставим једно противпитање“, дода госпоја Шрајнер. „Ви зацело наме́равате да накупите млого новада пре него што ће друштво одпочети рад свој?“

„Зашто?“

„Што би такав капитал врло нуждан био, да не би друштво починило несреће, да не би оно питомице своје за навек унесрећило.“

„Ја признајем, ја . . . .“

„Ви ме не разумете! А ствар је сасма проста! Ако хоћете у истину да дате у гласовиру изучити једнога сиромака чизмара кћер, која ће се опет само за чизмара удати, морате јој справити гласовир и за удају њену, на шта ће јој иначе таква прибављена вештина? Ако хоћете у истину да се изучи таква девојка у страним језицима и повесници књижевности, морате јој справити у мираз новаца одкуда ће моћи плаћати куварицу и слушкињу. Ако то неусхтете, онда ће морати госпоја сама кућу водити, а камо јој времена за читање?“

„Ми се неупуштамо у такве сањарије“ одговори г. Вирцбургер мало оштро. „Као што рекох, нећемо сиромаштво са света да требимо већ незнање! Ако наше питомице не би у истину у стању биле да се у познијем животу млого користе оним знањем, које смо им прибавиле, имаће оне бар спомена, и свест о знању њиховом светлиће им кроз цели живот. А има случајева“ дода она с неким узтезањем „да и рукоделци постану богати.“

„Дакако!“ настави госпоја Шрајнер ладно „има таквих случајева; мој муж на пр. био је у својој 30 години столарски калфа. Али то су изузетци. Супрузи те врсте не мењају својих друштвених отношења за читавога века, и то важи као правило.“

„Па шта је с отим?“

„Врло млого! ја никако не поричем, да на цели живот утиче изображење, које превазилази стање материјално и друштвено. Ал то је утицање шкодљиво, и мало има јаких нарави, које ће га без вреда прегорети моћи. Ви мени неверујете? Али зато ипак налазимо живе доказе томе на све стране. Допустите само да вам приповедем једну приповетку, просту, нимало неискићену приповетку, али која има тога преимућства, да је она и истинита и поучна.“

Госпоја од Вирцбургер постане немирна.

„Моја ће приповетка бити сасвим кратка“ настави домаћица смешећи се, па почне:

„Кад сам се ја удавала, мој муж био је, као што сам рекла, јоште калфа. Он је радио у једној великој фабрици, и од заслуге његове могли смо обоје поштено да живимо. Ја сам била са свим страна у вароши, а мој муж тек је на једну годину пре дошао овамо; мало имадосмо познанства, и само два пријатеља: један пар млади људи, који се баш онда кад и ми венчаше; Хантке зваху се они, муж је пореклом био из северне Немачке, и он је столар био, и предпостављеник моме мужу, настојник је био баш онога одељка, где је овај радио, жена му беше из ове исте вароши, кћи сироте чиновничке удовице. Њене три старије сестре осташе све три неудаге и издржаваше се од наставе; најстарија беше учитељица овде у месту, а оне друге две беху гувернанте у Угарској и у Русији. И најмлађа, Амалија, већ хтеде да дође до таквога места, кад је добри Хантке њу запросио био. Шта је њега на то приволело, томе није лежао узрок у спољашњим каквим врлинама њеним, заиста, — она беше пука сиротица, нешто старија од њега, и баш нимало лепа — већ у томе што је он особито јако поштовао изображење. Имати жену која говори француски, па књижевно немачки, чинило му се, да је то круна среће, — а при том је љубио он њу искрено. Она је имала начина да томе одговара, ако се и јесте слагала с њиме само после дуже борбе, јер онда је јошт мање него данас хтела која за мајстора поћи, а она је чиновничка кћи била; и писма њених сестара млого су допринела ту. Она се реши и венча се. И лепо се слагаше они до једне и друге маленкости, које су по себи више смешне него мучне биле. Амалија је поправљала дијалекат свога мужа, исправљала је његове назоре у свакој и најнезнатнијој прилици, и гледала је да му омили књиге, слике, концерте и тим подобна. Добри Хантке имађаше заиста праву вољу да што профитира, само неодговараше тој доброј вољи свагда могућност његова. Амалија постане за сваку маленкост нестрпељива, те честити муж њен доживи големе терете наскоро. Јошт мучније падаше њему то, што му се госпа стиђаше при-

препоне извозу нашега главнога производа, да штета која је по Србију долазила из удвостручења једине таксе на свиње, износи годишње најмање пола милиона форинти. Услед говеђе куге која се у последњем рату на истоку појавила, извоз рогате марве и кожа из Србије у Аустро-Угарску би забрањен, тако да и други производ престаде бити предмет трговачкога промета, док су међу тим врата Србије остала отворена свима производима Аустро-Угарске.

Да бисте добили потпуну слику од положаја изволите г. министре, још додати, да монархија не трпи изузетке, па нисте хтели допустити да се ни на граници српској подвргну прегледу вина угарска и ако су некоја од њих имала и арсеника, као што се доказало хемичном анализом.

Усред ових мучних околности влада Његовога Височанства мораде из саопштења Његове Преузв. барона Швегела дознати, да је рок за уређивање трговачких одношаја међу монархијом и кнежевином бивао све више и више неизвестан, јер му је имало претходити уређивање заплетеногa питања жељезничкога, које само по себи потчињено је споразуму између четири различне државе, од којих једна није још ни конституисана.

Према овом стању ствари, шта је остајало књажевској влади, него да тражи неке олакшице за трговину земаљску, уређујући бар привремено трговачке међународне одношаје?

Ово су, г. министре, разлози, који су руководили књажевску владу, кад је предложила високим силама потписницима берлинског уговора закључење привремених трговачких погодаба, од којих сам имао част 1. (13.) марта о. год. саопштити вам пројекат. Ја сам уверен, да ће ц. и к. влада у свом духу правичности, само одобрити побуде које су нас у нашем поступању руководиле.

Књажевска влада била би неутешна, кад би ц. влада видила у нашем поступку и најмањи недостатак обзира према суседној монархији, с којом ми желимо одржавати срдачне одношаје, које према жељи Њ. В. књаза ми ћемо се трудити да све више и више развијамо и утврђивамо.

Нотом од 24. фебр. (8. марта) о. г. коју ми је част приложити у препису, српски министар у Бечу дао је на знање аустро-угарском министарству иностраних дела, да је Србија вољна закључити са владом аустро-угарском трговачки уговор пре него с другим државама и да стоји само до ц. и кр. владе, да се ова жеља оствари, започињући преговоре без оклевања Јасни интереси Србије нису могли допустити никакву сумњу у искреност наших намера.

Исто тако могу тврдити, да корак Србије код великих сила ни у чему не осујећава њене обвезе. Далеко од тога, да кнежевини забрањује уређење њених трговачких одношаја са другим државама, берлински уговор изречно је предвидио у свом 37. чл. закључавање нових уговора. Исто тако наша прелиминарна конвенција од 26. јуна (8. јула) пр. г. никако не искључује, нити може искључити Србију од права, које јој је берлински уговор признао: да своје трговачке одношаје уређује с другим државама. Ако је тамо уговорено, да ће се проучити питање царинског савеза, који би се имао закључити између обе земље, конвенција га изречно подвргава услову, да га обе стране уговорнице нађу у свом интересу. А ц. и к. влада већ је извештена, да законодавно тело кнежевине, кад је позвано било да даде своје одобрење прелиминарној конвенцији, категорично се изразило против царинскога савеза. Част ми је била у септембру пр. г. лично о томе дати саопштење ц. и к. министарству иностраних дела. С друге стране српски министар у Бечу о томе је известио ц. и кр. владу потом својом од 24. фебр. (8. марта), тако да је аустро-угарска влада знала на чему је у овој ствари пре, но што сам се нотом од 1. (13.) о. м. обратио представницима сила у Београду, да им предложим закључење привремених погодаба.

У осталом, овај последњи предлог за погодбе садржава само опредељења општа и привремена, тако да он у опште не може ставити никакву препону закључењу трговачког уговора с Аустро-угарском, нити посебице пресуђивати посебно уређење пограничне трговине међу монархијом и кнежевином с обзиром на посебне потребе пограничних крајева. Претходна конвенција, истина, не опредељава основ, на ком ће се ово уређење коначно утврдити, али је извесно, да то може бити само на основу начела праведне узајамности. Према томе исто је тако јасно, да је у интересу Србије, да бдије, како се ништа не би учинило, што би могло сметати уређењу њених трговачких одношаја с Аустро-угарском у духу уговора берлинског и прелиминарне конвенције од 26. јуна (8. јула). Ако у привременој погодби коју је кнежевска влада предложила 1. о. м. силама потписницама уговора берлинскога према самој природи овога акта, није могло бити спомена о посебном уређивању пограничне трговине, влада српска није за то изгубила из вида ову одредбу прелиминарне конвенције и она увек има намеру, да резервише то питање при закључивању копачних трговачких уговора. Али ваља ми додати, г. министре, да стојала ствар ма како, резерва односно царевинског савеза остаје искључена, будући да кнежевска влада није овлашћена, да на то пристане, као што ми је била част горе изјавити.

Ц. и к. влада рачуна с правом на лојалност Србије и на њену верност при испуњавању примљених обвеза Србија је свагда давала највећу цену одржавању својих одношаја са суседном монархијом у што пријатељскијем смислу, те осим догађаја, који су се развили у непосредном суседству кнежевине, она је дала многобројне доказе о коректном начину, којим она испуњава своје међународне дужности, а што је још више, она је делима посведочила, колико жели да заслужи поверење владе Њ. ц. и к. Величанства.

Испуњен овим чувствима, влада Њ. Височанства усуђује се и у напредак рачунати на правичност и благоволење ц. и к. владе при уређивању нерешених питања, којима ми увек дајемо највећу важност.

Примите итд. Потп. Јован Ристић.

Председник минис. савета министар иностр. дела. Изволите чути и овај акт:

Министар иностр. дела Њег. Височанства ц. кр. аустроугарском посланству у Србији.

Пр. 3697.

У Београду 16. јуна 1879.

Имао сам част примити поштовану ноту од 21. јуна ове године 11. Р. Нр. 184, којом ми је хваљено посланство изволело саопштити готовост ц. кр. владе, да са књажевско-српском владом ступи у преговоре односно закључења трговачког уговора и железничке конвенције.

Влада књажевска сазнала је са задовољством за ову готовост ц. кр. владе, и са своје стране готова је приступити к уређењу ових за обе државе важних питања.

Односно жеље цар. кр. владе, да јој се претходно пошље пројекат нове српске ђумручке тарифе и други закони и уредбе, који се тичу ђумручине и других споредних ђумручких такса, имаћу част одговорити хваљеном посланству, чим добијем одговор од г. министра финансије, коме сам се тога ради обратио.

Што се пак тиче саопштеног нам позива ц. кр. владе, да влада књажевска пошље у Беч нарочите одасланике, који би одмах приступили преговорима о железници, у стању сам већ сад упознати хваљено посланство с решењем владе књажевске.

Ц. кр. влади познато је, из већ ранијих саопштења наших, да се књажевска влада у питању железничком налази на оном гледишту, које је јасно обележено берлинским уговором и специјалном конвенцијом, закључено између Аустро-Угарске и Србије у Берлину 26. јуна (8. јула) прошле год. Као што је хваљеном посланству познато, и по члану 38. берлинског уговора и по тачци 1. наше специјалне конвенције имала се, одмах по закључењу мира, састати у Бечу једна комисија, састављена од одасланика све четири у овом питању интересоване државе (Аустро Угарске, Србије, Бугарске и Турске) која би имала да изради конвенције између тих држава ради извршења железничких веза и постројења оних пруга, које се имају још да построје.

Влада кнежевска и данас сматра, да је састанак ове међународне комисије, које је сазив остављен Аустро-Угарској, као великој сили, неопходно потребан, да би се осигурало једновремено извршење свију у нашој конвенцији означених пруга, јер без тог осигурања једновременог извршења Србија би се изложила потпуној економној пропасти.

Но међу тим желећи дати доказа своје добре воље, да испуни на се примљене обвезе, влада кнежевска закључила је: да г. министар грађевина сам собом, у пратњи једног стручног лица, оде у Беч, те да се тамо ближе упозна с намерама ц. кр. владе и са питањима, које она мисли учинити предметом преговора између Аустро Угарске и Србије, па ако се влада књажевска увери, да има питања, која се могу између нас трактирати без претходног састанка напред поменуте међународне комисије, она ће послати у Беч нарочите одасланике ради преговора о железници, резервирајући решењу међународне комисије она питања, која се мимо ње не могу решавати.

Саопштавајући хваљеном посланству ово решење књажевске владе, част ми је уједно јавити му, да ће се г. министар грађевина кренути на пут 18. овог месеца.

Потп. Ј. Ристић.

Председник минист. савета, минист. иностран. дела. Сад ће да вам се саопшти акт, који представља најновије стање ствари. Изволите и то саслушати.

Министар иностраних дела Његовога Височанства отправнику послова кнежевине Србије у Бечу.

Бр. 55. (Превод). Ниш 6. (18.) јан. 1880. год.

Господине отправниче!

Господин барон Херберт учинио ми је част, те ми је саопштио ноту, коју му је под 29. новембр. прошле године управио Њ. П. министар иностраних дела Њ. ц. и кр. Величанства односно закључења трговачког уговора и железничке погодбе међу Аустро-угарском и Србијом.

Како је ова нота позната, то држим за излишно да улазим у њену анализу; али ја вам не могу затајати, г. отправниче, да је одговор Њ. Преузвишености односно питања трговачког уговора могао само дубоко ожалостити владу Њ. Височанства књаза, јер Њ. Пр. не даје нам никаквог успокојавајућег изгледа на скоро решење овога важнога питања.

Мучни упечатак, који смо осетили, не може изненадити ц. и кр. владу, ако изволи и обзир узети чл. 2. наше конвенције берлинске од 8. јула 1878. у коме је предвиђено, да се делегати обеју држава састану у Бечу четири месеца дана по ратификацији мира у циљу да закључе погодбу о трговачким пословима. У који мах аустро-угарска влада наваљује на извршивање осталих чланака ове погодбе, ми бисмо рекли, да је право, да се изврше и погодбе односне на уговор трговачки, тим пре, што се српска трговина налази у истом тешком и незгодном стању, које сам изложио у мојој ноти од 31. марта пр. год. г. барону Херберту, стању, које је осетно отежано увећаном дажбином на увоз свиња у монархију, а то увећање дошло је после берлинског уговора. А данас, поред свега нашега поновљеногa тражења, да се оствари састанак комисије, која би имала израдити трговачки уговор видимо ми, како барон Швегел изјављује усред комисије делегационе, да решење железничког питања има претходити решењу питања трговачкога.

Како су ова два питања по све различна, те ни берлински уговор, ни наша посебна конвенција не потчињава једно од ових другоме, ја се видим приморан, да вас молим г. отправниче, да поновите своје кораке код Њ. П. министра иностраних дела, те да би изволио узети мере за сазивање комисије одређене да уреди трговачке одношаје између монархије и Србије.

Будући да међународне обвезе, примљене од странака, њих подједнако везује, ми посве са основом рачунамо на чуства правичности ц. кр. владе да ће она признати потребу, да се и ово питање скоро реши.

Што се тиче железничког питања, ви ћете г. отправниче разумети, да ја овде нећу улазити у расправу свију назора, што су садржани у ноти барона Хајмерла. По што смо дали на знање министру резиденту Њ. ц. и кр. Величанству намеру, коју има књажевска влада, да у Беч пошље лице једно, које би ступило у преговоре односно закључења железничке погодбе, ми се уздржавамо од тога да доказујемо исправност назора, које сам изложио у мојој ноти од 27. септ. пр. г.

У оправдање наших назора ја ћу се ограничити да подсетим, да ако чл. 38. берлинског уговора и не говори о комисијама четворице учесника, он је предвидео конвенције, које би се имале закључити између четири државе. Истина спомињу се нове области, што их је кнежевина добила, али како ове погодбе ваља да обухватају не само експлоатацију, него и то у првом реду, довршетак и свезу гвоздених путева, а како везе ваља да буду и у новим областима кнежевине: то је јасно, да би ове конвенције могле донети нам повољно за све стране решење свију питања, која се тичу истовременога извршења велике источне пруге.

Како нам, с друге стране, наша берлинска конвенција показује и пут, кога нам се ваља држати да би се постигнула циљ ових погодаба: то нам се са свим природно чинило предложити сазивање комисије четири учесника (á quatre).

У осталом, био сад који му драго прави смисао ових одредаба, толико је јасно и неда се порећи, да конвенције између четири државе, према изречним изразима чл. 38. берлинскога уговора, требале су да се закључе непосредно после потписа тог уговора, а према 1. чл. наше берлинске конвенције, требала се непосредно по закључењу мира у Бечу састати комисија, састављена од одасланика четири државе.

Нама се чини, да су ове одредбе берлинског уговора и наше конвенције довољне, да се оправда гледиште, на ком ми стојимо, и које нам не допушта делити мишљење барона Хајмерла, по коме сазивање ове комисије не би могло имати места, него тек по што би се дошло до споразума међу монархијом и кнежевином.

Ипак, како је споразумљење међу Аустро-Угарском и Србијом неопходно потребно за успех великога дела, што га у виду имамо а како се комисија мора сматрати као с едство за постижење те цељи влада кнежевска готова је дати нов доказ свога помирљивог расположења и своје жеље за споразумом са к. владом,

Као што сте видили, г. отправниче, за нас је од велике важности, да се обезбеди истовременост веза и извршења железничких пруга. Ако будемо срећни те постигнемо ту циљ сретством непосредног споразума са ц. и кр. владом, ми не ћемо жалити, што смо жртвовали форму суштини питања и ми ћемо први честитати себи, што смо дошли до тог споразума, који желимо од свега срца.

Ја вас молим, г. отправниче, да што се може пре извести Њ. П. барона Хајмерла, да је управо у тој цељи књажевска влада решила послати у Беч г. М. Марића, министра на расположењу, са потребним пуномоћством, да саобраћавајућим се упутствима, што су му дата, преговара и закључи железничку погодбу.

Ви сте, господине отправниче, овлашћени, да ову допешу ставите до знања Њ. П. министру иностраних дела Њ. ц, и кр. Величанства и да му оставите препис, и чим г. Марић буде стигао у Беч, изволићете га представити Њ. Преузв.

Примите итд.

Потп. Ј. Ристић с. р.

Председник мин. савета, мин. иностраних дела: Као што сте, господо, видели из ових докумената, који су вам прочитани, два су питања на средини: прво, о трговачком уговору, а друго о железници. О трговачком уговору ми смо настојавали на основу оне конвенције, коју смо потписали у Берлину с Аустро-Угарском монархијом, да се састане комисија од одасланика српских и аустро-угарских, те да спреми уговор трговачки. Мислимо, да смо у праву били то захтевати на основу другог члана ове конвенције, у којој стоји: „Обе стране, решиле се оне ма за какву форму, обвезују се, да ће по овоме предмету закључити конвенцију одмах по ратификацији мира. Одасланици обе државе састаће се у тој цељи у Бечу четири месеца по овом року, а и пре ако се може.“

Као што вам је познато, има више од године и по, како је Берлински уговор ратификован, па нам ипак аустро-угарска влада одговара, да се мора најпре закључити конвенција железничка, па после уговор трговачки. То гледиште узима она поодавна; то је и у најновије време један од виших чиновника ц. к. министарства спољних послова изразио нашем отправнику послова у Бечу. Ми, на против, тврдимо, да та два питања не стоје ни у каквој свези, јер ни берлински уговор, ни наша конвенција не потчињавају ова питања једно другом. У оној истој мери, у којој једна страна наваљује да се изврши један део уговора, који њој годи, има обвезе та иста страна да пристане, да се изврши и други део уговора, који годи другој страни. (Одобравање). Ствар стоји сада у томе стању; до сад није учињен ни један корак у напред, изузимајући то, што је расчишћено једно питање, а то је оно, које се односи на ђумручки савез. Утврђено је било берлинском конвенцијом, да обе стране имају да проуче питање, да ли да између Аустро-угарске и Србије не буде ђумрука, него да буде једна ђумручка област, па да се после ђумручки приход дели према извесној сразмерности. Ми смо проучили то питање, и још 1878. год. кад је берлински уговор изнесен пред народну скупштину, она је решила, да се тај ђумручки савез не може примити, но да се влада овлашћује, да закључи уговор трговачки. С друге стране види се, као да је питање о ђумручком савазу напустила и аустро-угарска влада.

То је једина тачка што је свршена, а друго све стоји у неизвесности. Последњи извештаји јављају нам, да се ствар штудира, али свакојако везује се за железничку конвенцију. Ми постојано споримо исправност том гледишту, доказујући, да та два питања нису једно другом потчињена никојим уговором.

Што се тиче питања железничког, најпре је била реч, да се преговори почну и о њему прошле године под јесен. Међу тим то се није догодило, јер нам позив није дошао, па ни одгорор на једну

јатеља његових, — и ми јој не бесмо доста образовани, ја јој то нисам за зло примала, ја нисам знала онда баш ни једне речице француски; и кад сви трудови њени осташе безуспешни да прибави везе са чиновничким круговима, осташе и они на брзо осамљени са свим, а то није срећи њиховој ни бар мало допринело. Не би право било тврдити, да је Амалија свему сама крива била; она је држала себе за доста несрећну. Зло је то и наопако, кад жена превазилази мужа свог у душевним способностима, јер јој ускраћује то најбољу страну среће њене као жене: да уважава мужа, да слуша мужа, да се с пуним поверењем ослања на мужевљево управљање. И сама изванредно одарена нарав не може да се до тога узвиси, а таква није Амалија била. Тако постану они сувише незадовољни обоје, и на срећу би њихову били и раздвојили се, да се дете није нашло, једна девојчица. Муж је сав срећан био кад је отац постао, али на жалост мораше кукавац онако играти како му је жена свирала. Кућа се водила богатије но што су приходи допуштали, нестајаше и заштеђеног мало по мало. Амалија као да није то примећавала, свирала је приљежно на гласовиру, и читаву је књижару прочитала. Међутим пропадне и сва надежда живота њенога мужа; он уговори са мојим мужем, да међу на једну гомилу све што год уштеде, па да предузму какву радњу у компанији; али наше су руке саме ту измагале, Хантке већ неимаде за улагање; био је са свим притешњен и остао је такав до гроба свог. Отерећен бригама, кињен и дубоко у срце рањен са незадовољства брака свог, таворијо се прежалостно несрећни тај муж од данас до сутра, и умре пре времена.“

„То је жалостно — али...“

„Најжалосније сад тек долази. Пријатељи се стараше за жену и дете, али не могоше успети, да ћерка получи другог практичнијег и кориснијег образовања од материног. Девојче је врло лепо било, на обманама није било оскудице, а те су падале на њиву бујну, јер је она преко граница стања свог васпитавана, и лаћала се радо свачега, само да се опрости круга, који јој је по родитељима њенима доликовао. Она је пошла хрђавим путем, покварила се и умрла.“

Госпоја Шрајнер приповедаше то смирено пак се и заплакала та отмјена госпоја.

„Ја сам девојче врло радо имала, али нисам је могла спасти никако“, дода она тихо.

„То је био једини случај“ рече госпоја од Вирцбургер.

„Један за хиљаду“, би одговор. „И ето за то нећу да будем ни председница, ни члан вашега друштва за образовање женскиња...“

А ти драга читатељко?

С немачког превео по К. Е. Французу

Паја Јанковић,

парох и мес. шк. управитељ србскобечејски.

ноту, коју је у томе погледу писало наше бечко посланство на основу мојих упутстава од 24. окт. 1878. г. Доцније тек, и то 21. јуна 1879. обратила се аустро-угарска влада на књажевску владу са захтевањем, да пошљемо изасланике ради преговора о жељезници. Ми смо тражили, да се најпре сазове комисија од 4 државе, пошто су оне све интересоване у том питању, да заједнички закључимо уговор, те тиме олакшамо истовремено извршење и свезе на целој прузи. Чинило нам се, да имамо разлога да захтевамо комисију и на основу самог берлинског уговора. С тога је влада Њ. Вис. решила, да сам министар грађевине генерал Алимпић оде у Беч, те да се обавести о намерама ц. кр. владе, па онда, кад будемо расчистили питање и знали, шта припада у преговоре између Аустро-Угарске и Србије, а шта спада у надлежност све 4 државе, онда да узмемо у претрес свако питање на своме месту. Г. генерал Алимпић био је у Бечу, где су му саопштене намере ц. кр. владе, ушао је у ближа обавештења о њима и донео собом неке предлоге, које је он узео ad referendum не примајући при том на себе никакве обвезе. Влада књажевска није могла да пристане па опе понуде; она је мислила, па и данас мисли, да оне немају никакав обвезан карактер за нас.

Ви сте чули из ових акта, што су вам сад прочитана, да сам ја казао, да генерал Алимпић иде ради обавештења, а обавештења нису никакве обвезе. Доцније је влада ц. кр. захтевала, да приступимо с нова преговорима, што смо ми и прихватили. Послат је министар на расположењу г. Марић, да уђе у ближе преговоре. Ми смо, да би дали доказа своје помирљивости ц. кр. влади, пристали, да с њом непосредно уђемо у претрес питања, под условом, да наше интересе обезбедимо, а нарочито истовременост свеза и извршења целе пруге, и ако у томе успемо, не ћемо жалити, што смо жртвовали форму суштини питања, а суштина је питања та, да се осигура свеза и извршење на свима тачкама, иначе бисмо ми дошли до тога, да саградимо линију од Београда с једне стране до Врање, а с друге стране до Пирота, па да пруга не имадне излаза.

Будући да се ова линија тражи као међународна то само под тим условом и може се рентирати, да се Србија материјално не упропасти. Ми сами у нашој земљи немамо довољно производа, да можемо ту линију издржати. Та би линија могла за 12 дана све изнети из Србије, што би њој преко њених потреба претекло, па после шта да радимо? То је нарочита тачка, на коју обраћамо пажњу. Тада само може нам жељезница бити од користи, кад се отвори линија од Београда до Солуна и од Београда до Цариграда. (Чује се: врло добро! Тако је!) Дотле је, господо, ствар дошла, сад се даље продужује. Ја мислим, да г. г. интерпеланти не ће од мене захтевати, да улазим у ствар садањих преговора; то се нигде не чини, и ја се надам, да се то не ће ни од мене захтевати. (Чује се: врло добро!). (Свршиће се.)

ДОПИСИ.

Грац месеца фебруара. — (Западна култура. — Бачко друштво „Србадија“.) Пре кратког времена изишао је штампан извештај бечког полицајног председника Маркса и садржава у себи многе лепе штатистичне податке, који довољно илустришу ступањ, до ког су дошли западни „културтрегери“. По истом извештају догодило се у Бечу за 1878 г. јавних насиља према званичним особама 254, опасних претњи 283, фалзификовање новца у 7 случајева силовања 51, крвне оскврнавлења (Blutschande) и подвођења 12, изнуђења (Erpessung) 46, мучких убијства 12, простих убијства 15, убијства и растеривања порода 30, паликућства 16, проневере и саучешћа у томе 346, преваре и крађа 4050 итд. То је јасна слика моралног стања у бечком друштву. Интересантно би било, да се г. полицајни начелник поред прикупљања штатистичних дата забавио мало и око испитивања узрока тих друштвених болести, па да је онда резултате свога испитивања на јавност извео. Али ко би се за то још старао? Доста, да је болест ту, а за узроке њене нека разбија ко хоће главу — полиције се узроци ни мало не тичу. Па и ја ћу се тог „узвишеног“ гледишта држати, те сам с тога само сувопарне бројеве навео, а ко хоће да из тих води филозофска закључења — до воље му стоји.

Услед резигнације претседника и тајника друштва „Србадије“ и услед нових потврђених штатута одржан је пре неки дан на ванредној главној скупштини нов избор друштвених чланова. Изабрани су за председника: Милан Решетар филозоф, за потпредседника Лаза Нанчић медицинар, за првог тајника Павао Лучић медицинар, за благајника остао је стари Стева Вулко техничар, за другог тајника Пера Милетић техничар, а за одборника Драгутин Грчић правник. Могу вас уверити, да друштво ове године лепо напредује у сваком погледу, а до усталаштва и истрајности чланова стоји, да то и у будуће буде. Надати се је, да ће омладина градачка осветлати себи образ.

У погледу друштвеног рада, имам вам још јавити, да је по примеру бечке „Зоре“ и „Србадија“ закључила, да у свечаној седници прослави стогодишњицу Милована Видаковића. —

Нови Сад 19. фебр. Из Баје нам јављају, да је тамо 10. фебруара у седници црквеног одбора закључено, да се „у почаст велезаслужном и дичном Србину, покојном Стевану Брановачком за три дана звони; да му се шестонедељни парастос држи; и да се покојниковој породици саучешће у тузи писмено достави.“

— Тако нам исто и из Јабуке (место код Вршца) јављају, да је „вест о смрти незаборављеног старине Стевана Брановачког тужно дирнула васколико тамошње становништво, и да се тамо два дана за покојником (14. и 15. о. м.) у цркви звонило.“

НОВИЈЕ.

— Прошле суботе дошао је у Буда-Пешту аустријски министар земаљске обране, Хорст, да с угарским хонведским министром конферише о неким стварима, што спадају у њихов ресор, нарочито пак да коначно углаве нацрт закона о ревизији обранбеног закона од 1868. год. и да зготове опширан министарски указ, којим ће се модификовати досадашњи укази, што се тичу спровађања обранбеног закона.

— „Рајт. Оф“. дознаје, да је Порта Аустро-угарском заступнику, Дупском, изјавила, да су гласови о немирима у Новом Пазару претерани. Вели се, да је Дупски том приликом рекао, да су у последњем сукобу Аустро-угарски војници само бајонете употребљавали, но од сад ће и пуцати. Бечки кореспонд. биро, јављајући све то, додаје, да не ће бити, да је Дупски рекао, као што „Рајт. Оф“. јавља, јер Аустро-угарски војници за иста су при сукобу 5. фебр. цуцали.

— Претпрошлог уторника затворен је у Бечу неки Конрад Кортински, техничар, пореклом Пољак. Повереништво сигурности одавно је мотрило на њ, по што је на њ пала сумња, да шири нихилистичке списе. Сад се посведочило, да је Кортински збиља то чинио, и с тога је ухапшен. Он је члан револуционарске странке у Русији и из Беча је распростирао по Галицији, нарочито по Кракову, велеиздајничке књиге и новине. За њ се дознало из судске расправе, која се сад у Кракову води над неком нихилистичком задругом. При преметачини кортинскова стана нађено је много социјално-револуционарских списа. Кортинског ће предати краковском суду.

— „Там“ дознаје, да ће се хартманова ствар тако решити, да ће бити обе силе задовољне, т. ј. и Русија и Француска.

— Говори се, да ће се цар Александар после 25-огодишњег јубелеја пренети своју столицу где год на југ, по свој прилици у Крим.

— Досадашњи немачки посланик у Паризу, кнез Хоенлоје, одазван је у Берлин, а за наследника му означују принца Рајса. Вели се, да ће Хоенлоје одржавати свезу међу царем Виљемом и Бисмарком, по што се овај час по поболева, па не може да долази у лични додир с царем, а нужно је, да се одржава лична свеза међу владаоцем и канцеларом.

— Румунски министар финансија, Стурдза, дао је оставку. Браћано ће привремено водити финансијске послове.

— После последњих турских нота грчка је влада одлучила, да прекине преговоре с Турском. У једно је послала силама окружницу, у којој правда своју одлуку, те призива силе, да по смислу берлинског уговора посредују.

— Један енглеско-инђијски лист дознаје, да ће Енглеска предложити оваку особу Афганистана: Херат са Сејстаном да добије Персија; јужни Афганистан са престоницом Кандахаром да чини засебну државу под британским закрилом; источни Афганистан са престоницом Кабулом да чини другу засебну државу, такође под британском заштитом. Енглеска би задржала долине Курума, Коста и Кејбера заједно са Целалабадом и установила Мерв за засебну државу под гарантијом Енглеске и Персије.

НА ЗНАЊЕ.

Због тога, што ми се на позив на књигу „Срп. нар. црквени сабор у г. 1879.“ сувише мален број претплатника пријавио, овим дајем на знање, да од издавања поменутог дела одустајем, задржавајући прибрани материјал за другу згоднију прилику.

Панчево 12. фебр. 1880.

ЈОВ. ПОПОВИЋ.

Курс бечке берзе 19. фебр. (2. марта)

5% металица	70.50
5% народног зајма	71.50
Аустријска златна рента	85.25
Угарска златна рента	100.90
Државни зајам од 1860.	120.25
Лондон	118.15
Акције банчине	885.—
Кредитне акције	300.50
Угарске разтеретнице	90.50
Темишварске разтеретнице	89.—
Сребро	—.—
Ц. кр. дукати	5.51
Наполеондори	9.46
Немачке марке	57.95

Извештај о радњи митровачка штедионице
од 1. јануара до 31. децембра 1879.
Рачун изравнања.

ДУГУЈЕ.		фор.	нов.
На рачун благајне	— — —	36971	53
„ „ меница обични	200371.01		
„ „ мен. реал. кредита	52970.—		
„ „ мен. реесконтовани	11429.—	264770	01
„ „ реал. кредита	— —	55836	52
„ „ зајма на непокретности	—	4172	93
„ „ ваћевине	— — —	27132	—
„ „ остава	— — — —	2888	—
„ „ намештаја	— 1126.96		
„ „ 10% намештаја	112.70	1014	26
„ „ судбени трошкова	— —	44	54
„ „ веровника	— — —	1205	06
„ „ откјетничког предујма	—	214	90
„ „ штедионички реалитета	—	16536	88
„ „ камата зајма на непокретн.		235	17
		411021	80

ПОТРАЖУЈЕ.		фор.	нов.
Од уплаћене деон. главнице од 400 деоница по ф. 100 — 75%		30000	—
„ рачуна улога	— — —	356012	74
„ „ резерв. фонда	13104.42		
„ 25% „ за г. 1879.	1915.91	15020	33
„ рачуна делимка	— — —	117	—
„ „ дужника	— — —	1920	64
„ тантијеме ревиз. одбору	300.—		
„ „ управитељима 5%	403.35	703	35
„ 5% камате на деон. главницу	—	1500	—
Чиста добит	— — — —	5747	74
		411021	80

Рачун добитка и губитка.

ДУГУЈЕ.		фор.	нов.
На рачун камата на улоге	— —	20596	10
„ „ стана	— — — —	300	—
„ „ плате	— — — —	2763	31
„ „ трошкова	— — —	1081	46
„ „ биљеговине	— — —	703	21
„ „ доходарине	— — —	478	12
„ „ општинског пореза	— —	162	72
„ „ тантијеме дневним повереницима	— — 562.—		
„ „ ревизион. одбору	300.—		
„ „ управитељима 5%	403.35	1265	35
„ „ 10% намештаја	— —	112	70
„ „ 25% резервном фонду	—	1915	91
„ „ 5% камата на деон. главницу		1500	—
Чиста добит	— — — —	5747	74
		36626	62

ПОТРАЖУЈЕ.		фор.	нов.
Од рачуна ескопт меница	— —		
обични	18773.62		
„ „ реал кредита	3670.87		
„ „ реесконтовани	1819.20	24263	69
„ „ штедионички ефекта	—	1415	—
„ „ камата „	—	745	54
„ „ „ реал кредита	—	4983	69
„ „ зајма на непокретности	—	353	43
„ „ „ ваћевине	— —	1396	94
„ „ „ одоцњени	— —	2722	91
„ „ провизије	— — —	483	60
„ „ штампе	— — —	261	82
		36626	62

Митровица 31. декембра 1879.

ПАЈА БОЛАНОВИЋ с. р. књиговођа. — МИТА РАДОСАВЉЕВИЋ с. р. благајник.

С главном и побочним књигама сагласно.

Ревизиони одбор:

КОСТА Г. КОСТИЋ с. р. — АРОН ЈОВАНОВИЋ с. р. — А. ДРАГУТИНОВИЋ с. р.

По закључку главне скупштине исплаћује благајна митровачке штедионице одређени делимак од фор. 16.50 од 1. марта 1880. године.

ИСПРАВАК.

У 25 бр. „Заставе“ у исправку на четвртој страни у трећем ступцу погрешно стоји потпис: Јован Михајловић, парох. Треба да стоји: Максимовић.

ОГЛАСИ.

Одликован 1879. у Линцу и Теплицу сребрн. колајнама.

Ц. кр. искључ. повл. бечка непроквасива

универзална маст за кожу

од Карла Руса.

Од вис. ц. кр. министарства земаљске обране искушана и за ц. кр. војску одређена као признато

најбоље средство за чување коже.

Ципеле, чизме, коже на каруцама, амови, па ма како тврди, испуцани или стари или, ако се само једанпут намажу постану одма меки и еластични, потпуно непроквасиви, светло црни и врло дурашни. Ова маст не удара, изванредно је издашна, не мрзне никада, не квари се, не прља ни руке ни хаљине. — 1 кутија по 50 нов. кутија 1/4 киле 1 фор., кутија од 1/2 киле фр. 1 60, кутија од 1 киле ф. 3.

Ова маст добија се чиста и права једино код поседника творнице.

Karl Russ

Wien Niederlage I. Wallfischgasse 3 Fabrik IV. Apfelgasse 6.

9—12

Стоваришће у Н. Саду код г. Д. Коде.

Ценовници на захтевање бадава и франко.

ОД ВИШЕ ГОДИНА ПРИПОЗНАТА

ТВОРНИЦА ОБУЋЕ

Sigm. Brettschneider & Sohn

Budapest, Königsgasse Nr. 81.

препоручује своје богато снабдевено сложиште

свакe врсте

ципела за господу, госпође и децу

по најновијем укусу и врло добро израђене за врло јефтину цену.

Продаје се само на велико и по најповољнијим условима.

Ценовници се на захтевање франко шаљу а наручбине се брзо одправљају.

1—10

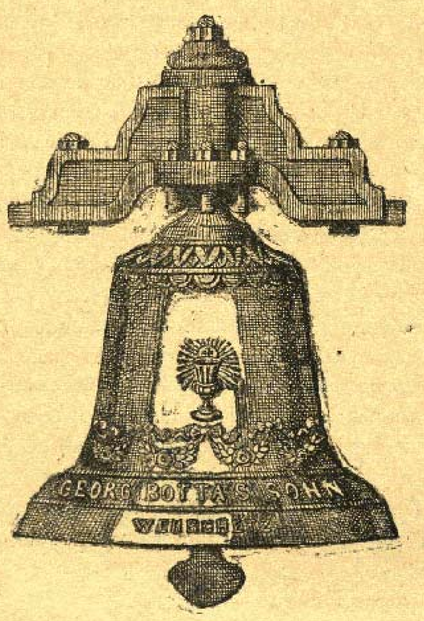

У ЗВОНОЛИВНИЦИ

ЂОРЂА пл. БОТА СИНОВА

У ВРШЦУ

израђује по старој и новој системи, са гвозденим, дрвеним крунама

хармонично удешена звона

по најумеренијој цени, са гаранцијом на више година.

Такођер прима горња фирма

стара звона на преливање

са исплатом на више година.

10—15

Нек нам буде дозвољено, да високопоштоване госпође домаћице учинимо пажљивима на велику штедњу, која се у томе састоји, да се поред праве кафе

Кафа од смокава

кува. Тиме се две користи постигну; 1) кафа добија пријатан укус; 2) цела ствар много јефтиније стане. Тако дакле препоручујемо нашу **кафу од смокава.**

Са 100 фор. јемчимо, да је наш еспап истинит и чист. 75—200

Почем се наш еспап од других подражава; то обраћамо пажњу на наш заштитни жиг. Кафа наша од смокава добија се у белим завитцима са златним натписом. Кафу ову од смокве произвађа творница

Viktor Schmidt & Söhne

у Бечу Wieden, Aleegasse Nr. 48.

Главно стоваришће у Новоме Саду у трговини: код **Емериха Дицгева и Браће Вагнера.** У Н. Паланки код **Нађ Деже.** Јул. Фриша у Вршцу. Опште аустро-угарско чиновничко друштво за потрошарину у Оршави.

БОНБОНИ

од

БОКВИЦЕ

за прса, од кашља, од промуклости, од слуза (Schleim), од тако званог магарећег кашља код деце (Keuchhusten.) Такођер против бола у плући и прсима.

Боквица је биљка, коју је бог створио за лек и спасење болујућег човечанства. Биљка ова има у себи ту силу, да лечи грлобољу и душник. Што се тиче нашег производа, јамчимо, да се у овим бонбонима налази чиста смеса од шећера и од сока од боквице. Чинимо пажљивим на наш заштитни жиг (Schutzmarke.) **Боквични бонбони** могу се добити код:

Victor Schmidt & Söhne

k. k. Landesbef. Fabrikanten, Wien, Wieden, Aleegasse 48.

У Н. Саду: код гг. **Г. Плавшића, Е. Дицгена**; браће **Вагнера, Д. Коде; Л. Ц. Јунгингера** у Петроварадину, **Мих. Ритер** Перјамош (Банат) Х. А. Волтман, Н. Бурићић у Руми, Ђ. Петровић Ириг, Јос. Бах у Земуну. Л. С. Месаровић Осек, Ј. Фриша у Вршцу, Опште аустро-угарско чиновничко друштво за потрошарину у Оршави.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић,

Српска народна задружна штампарија.